HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

קווץ. שיולאין בשדרה שלו עוקצין כמין קוצין: **עקוס דומה למגל.** חדא מלתא היא: **חרות.** קשה שנעשה חריות שכן דרך הלולב עליו נוטריס בימות הגשמים והשדרה מתקשה ונעשה עץ: **דומה לחרות.** התחיל להתקשות ועדיין לא נעשה עץ: **אמר רב פפא.** הא דקתני סדוק פסול לאו שנסדקו ראשי עלין לו שדרה: **אלא דעביד כי הימנק.** פויפו"ר של ברזל של סופרים שיש לו שני ראשים וראשו א' מפולל כך גדל הלולב כמין שתי שדרות מחלית עלין לכאן ומחלית עלין לכאן: **לאחריו.** שנעקס לצד שדרה: **מלפניו.** לצד שכנגד השדרה. שדרה זהו לצד העשוי כשדרה של בהמה שהצלעות והחוליות מחוברין בה מכאן ומכאן ואמצעה חלק ועולה כמקל: **דסליק בחד חוליא.** שכל עליו מצד אחד: **כי חופיף.** אשקוד"א שבו מכבדין את הבית ועושין אותה מעלין של לולב התלושין מהשדרה ואוגדין מהן הרבה ביחד: **דאיפרוד איפרודי.** לאשיהן נפרדין כענפי דקל ואין ו' מצומצמין עם השדרה אבל מלמטה הן מחוברין בה: **נחלקה התיומת.** שני עלין עליונים אמצעים ששם השדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין שלמטה מהם: **תיומת.** לפי שמדובקין כתאומים: **חרותא.** ענף הדקל משנתקשה שתי שניים ושלש ויוצאין בו לולבין הרבה שנשרו עליהן ונתקשו גם הם ונעשו עץ זה פונה לכאן וזה פונה לכאן כענפי שאר אילנות: **בעינן לפופ.** שאם היה פרוד יכפתנו והרי זה פרוד ואין אתה יכול לכופתו שיהו ענפיו הפרודים כאן וכאן נכפתים ומתמעכים אצל אביהם שהן מחוברין בו לפי שקשין הן: **ואימא אופפא.** אשטיל"א מעיקר הדקל שהוא חלק ואין ענף יוצא ממנו לכאן ולכאן שאין לך כפות הימנו: **לפופ.** משמע שפרוד מתחלה ואתה כופתו: **ואימא כופרא.** היינו נמי ענף כעין חרותא אלא עדיין בן שנה או שתי שניים ולא נתעבה עצו ואתה יכול לכפות ענפיו על ידי אגוד ולזקפן למעלה לאוגדן עם אביהן: **דריה דרבי נועם.** ואלו עשוין כקוצים ויוצאין בהן עוקצין הרבה ומסרטין את הידים: **תרבי כפי דשמרי.** תמריס עצמן דרכן להיות הרבה תלוין ביחד במכבדות שלהם וקורין להם כף טרוק"א: **כפא כפיב.** חדא: **כף קרי ליה.** וכי כתיב כפת על שם כפות אם פרודה ואין לשון זה נופל אלא על [עלין] הלולב: **ליני הר הברזל.** לולבין שלהן העלין מועטין בשדרה מרוחקין זה למעלה מזה הרבה ועוד שקטנים הן לארכן ופעמים שאין מגיע ראשו של עלה זה לעיקרו של זה: ואיכא

א) [הוא כלי שיש בו שני ראשים וכן לולב ששני הולין העליונים שהן תיומת אם נפרדו זה מזה. ערוך בערך המנקן], ב) [ב"ק לו.], ג) [נב"ק איתא ר' ממון], ד) ב"ק לו., ה) [לעיל לח.], ו) ס"א מתמעך, ז) ג' מהר"ם ומיהו על כרחך, ח) [וע"ע תוס' לקמן לג ע"א ד"ה נקטט ותוספות ע"ז מז. ד"ה אשרה],

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ויקרא כג מ
2. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: משלי ג יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה באשרה דמשה וכו' חליצתה בשרה ולולב ביו"ט שני. ע' עירובין פ ע"ב תד"ה אבל קוליה:

מוסף רש"י

התיומת. כף תומר האמצעי העליון תיומת היא (ב"ק צו.). **כפות.** לשון אגמיה, כתרגו (מכות כב:) כופת שתי ידיו על העמוד (לעיל לא.). **כופרא.** תריות של דקל שיש בהן עוקצין כעין קוליס (כתובות י.).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהל' לולב הל' ג טור ש"ע ת"ח סימן תרמ"ה סעיף ח:
יח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
יט ג ד מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ח:
כ ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג:
כא ו מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ב:
כב ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג:
כג ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

לעזי רש"י

פויצפו"ר (פוינטו"ר). מַסְרָט (בעל שני חודים). אישקוב"א. מטאטא. אישטיל"א. גזיר-עץ (מעצם הגזע). **טרוק"א.** אשכול.

רבינו חננאל

סדוק פסול, דעביד כי המנק. המנק בלשון ערבי לבד אשיין, וזה צורתו.

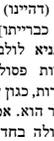

עקום בין מלפניו בין מצדדיו פסול, ואינו כשר אלא אם עקומיתו מאחריו (דהיינו) בלבד [דהיינו כבייתו]. וכן הלכה. תניא לולב כפוף כורך חרות פסול. אבל דומה לחרות, כגון שנפרדו עליו, כשר הוא. **אמר רבא** לולב העולה בחד הוצא, כלומר אין הוצין עולין מזה הצד ומזה הצד, בעל מום הוא ופסול. **נפרצו עליו פסול.** שנתרו מן השדרה והן (הן) תלויין בה. דעביד כי הופיא, פי' ההוצין שבשדרה בשנחתכין מן השדרה, נקראין הופיא, כדגרסינן בהגזול קמא הוצין ועבדינהו הופיא. והוא בעין שבירה מעין פירצה. **נפרדו.** שנפרדו ההוצין בעין פתיחת החריות, ולא ניתק אחד מחבירו, כשר. הלא תראה ששנינו אם היה פרוד יכפתנו, מכלל שהפרוד אין בו אלא כעין פתיחת הוצין בלבד. **אמר ר' יהושע בן לוי נחלקה התיומת,** (פי' שבראש הלולב), **נעשה כמי שניטלה ופסול.** פי' תיומת, גבה דהוצא דמתיים להו לשני צידי העלה ומשוי להו חד, כי כל אחת כפולה לשנים ותאומה מגבה, אם נפרדו ההוצין זה מזה ועמד כל אחד כשהוא כפול לשנים והתיומות שלהן קיימת, כשר. ואם נחלקה התיומת שלהן הרי הן כאילו נפרצו העלין ופסול.

א) קווץ סדוק עקום דומה למגל פסול חרות פסול דומה לחרות כשר אמר רב פפא ב) דעביד ג) כהימנק עקום דומה למגל אמר רבא ד) לא אמרן אלא לפניו אבל לאחריו ברייתיה הוא אמר רב נחמן ה) לצדדין כלפניו דמי ואמרי לה כלאחריו דמי ואמר רבא ו) האי לולבא דסליק בחד הוצא בעל מום הוא ופסול: ז) נפרצו עליו כו': אמר רב פפא נפרצו דעביד כי חופיא נפרדו דאיפרוד אפרודי בעי רב פפא ח) נחלקה התיומת מהו תא שמע דאמר ט) (ר' יוחנן) אמר ר' יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול מאי לאו הוא הדין נחלקה לא ניטלה שאני דהא חסר ליה איכא דאמרי אמר ט) (ר' יוחנן) אמר ריב"ל י) נחלקה התיומת נעשה כמי שניטלה התיומת ופסול: ר' יהודה אומר: תניא יא) ר' יהודה אומר משום ר' טרפון [1] כפות תמרים כפות אם היה פרוד יכפתנו אמר ליה רבינא לרב אשי ממאי דהאי כפות תמרים דלולבא הוא אימא חרותא בעינא כפות וליכא ואימא אופתא כפות מכלל דאיכא פרוד והאי כפות ועומד לעולם ואימא כופרא אמר אביי [2] דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום כתיב אמר ליה רבא תוספאה לרבינא ואימא תרתי כפי דתמרי כפת כתיב ואימא חדא להההוא כף קרי ליה: ציני הר הברזל כשרה: יב) אמר אביי לא שנו אלא שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה אבל אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה פסול תניא נמי הכי ציני הר הברזל פסולה והא אנן תנן כשרה אלא ש"מ כאביי שמע מינה ואיכא

דהא במנעל שאינו שלו תנן יג) חליצתה כשרה ולולב בי"ט שני וכשמעתין הוה מצי לשנויי דמתני' בי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקמי באשרה דמשה אלא משום דקתני דומיא דעיר הנדחת ואפילו בי"ט שני ור"מ מפרש דכולהו בע"ז דנכרי וכאן קודם ביטול וכאן לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע דמאים לענין מצוה לפי שהיה עליו שם ע"ז וכן לא תחלוץ בו לכתחלה ואפילו אם תימצי לומר דשרי לכסות לכתחלה בעפר ע"ז כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה והא דמשני הכא באשרה דמשה ולא משני בדנכרי וקודם ביטול משום דמשנקנק הלולב מן הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות ד' קג.) מפליג בין סנדל של ע"ז לסנדל של תקרובת ע"ז דאין לו ביטול ולא מפליג בשל ע"ז גופיה בין קודם ביטול בין לאחר ביטול אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת ע"ז אינה בטילה עולמית ובהיא דראוהו בית דין קשה טפי דמפליג רבא התם בין שופר של ע"ז לשופר של עיר הנדחת דבשל ע"ז גופיה היה יכול לחלוץ בין קודם ביטול בין לאחר ביטול יד) ועל כרחך צריך לאוקומה לאחר ביטול כפירוש ר"ת לפמ"ש שם ברוב ספרים רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה דאמר התם לעיל בשופר שלמים לא יצא דמצות ליהנות ניתנו ומיהו צריך לומר דמ"מ רבא גרס ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מיכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו ומיהו קשה דבפרק כל הצלמים (ע"ז ד' מז.) בעי ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה ומסיק רב דימי באשרה שבטלה קמיבעיא ליה יש דחוי אצל מצות או אין דחוי אצל מצות ומוכחא מלתא דשום אמורא לא פשיט ליה הא מלתא דבעי למיפשטא מדרבי יוחנן ומדרב פפא ומשני דרב פפא גופיה קמיבעיא ליה וקיימא בתיקו והשתא לפי' ר"ת הא אשכחן רבא דאמר הכא אם נטל יצא אלמא אין דחוי אפילו לקולא ומיהו י"ל דהא [דאמר רבא] דיצא כשבטלה מערב י"ט והא דמיבעי לן אי יש דחוי כשבטל בי"ט דאז שייך דחוי כדמוכח לקמן בפירקין (דף נג.) דבעי ר' ירמיה נקטס ראשו מערב י"ט ועלתה בו תמרה בי"ט אבל עלתה בו תמרה בערב י"ט לא תשיב דחוי והוא הדין בבטלה מערב יו"ט ולגישנא קמא דפריסת דע"ז דנכרי אפילו בלא ביטול יוצא כגון בי"ט שני דלא בעי לכם קשיא דהתם באשרה דנכרי מיירי דיש לה ביטול ואפילו הכי משמע דלא יצא מדתשיב לה דחוי וכי תימא דבי"ט ראשון הוא דתשיב ליה דחוי לפי שלא היה שלו קודם ביטול א"כ מי שנתנו לו לולב בי"ט לא יצא ואע"ג דלא דמי כולי האי דשל ע"ז אין תקנה בשום ענין מ"מ כיון דמשום איסור ע"ז דאיכא השתא לא מיפסיל אין לנו לחושבו דחוי מחמת שאינו שלו וגרלאה לפרש דרבא שרי אפילו בע"ז של ישראל ובאילן שנטעו ולבסוף עבדו וכרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי בר' יהודה בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) דשרו להדיוט אלא אם כן נטעו מתחלה לכך דדרשינן תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם ואפילו בי"ט ראשון אם נטל יצא דשרי להדיוט ולכם קריינא ביה ומתניתי' דשל אשרה פסול כשנטעה מתחילה לכך והיינו אשרה דמשה דבהיא מוקי רבנן קרא דואשריהם תשרפון באש (דברים יב) דאסור אפילו להדיוט ובעיא דכל הצלמים באשרה דנכרי דנטעה מתחלה לכך ואח"כ בטלה אם יש דחוי או לא מיהו לגישנא קמא דהתם דקאמר כי תיבעי לן באילן שנטעו ובסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרו להדיוט מהו לענין מצוה מאים כלגבוה או לא הוה מצי למיפשטא מדרבא מדקאמר אם נטל יצא אלא רבא סבירא ליה כרב דימי דמסיק דיש דחוי קמיבעיא ליה אבל בהא פשיטא ליה דילא וא"ת תיפשוט דאין דחוי ממתניתין דענבי מרובין מעליו ואם מיעטן כשר ואין ממעטין בי"ט ואמר בגמרא הא עבר ולקטן כשר היכא דאשחור מאתמול דלא פסלינן ענבי מרובות אלא בשחורות אבל ירקות לא וכי אשחור מאתמול דחוי מעיקרא בתחלת י"ט לא הוי דחוי אלמא אין דחוי אצל מצות וי"ל דשאני התם דבידו לתקן דהכי דאסור למעט מ"מ בידו למעט אבל גבי ע"ז אין בידו לבטל דאין ישראל מבטל ע"ז של נכרי טז) : **נקטם** ראשו.

פירושו בריש פירקין: **קווץ.** פי' בקונטרס שיולאין בשדרה שלו עוקצים כמין קוצים ובערוך פירש ענין למיתה:

דעביד כי חופיא. פירושו בתמני': **נחלקה** התיומת. לא מיירי שנסדקו בראשו עלין שבראש השדרה דכולהו הכי איתנהו אלא כדפירש בקונטרס שני עליו עליונים אמצעיים ששם השדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלים שלמטה ובה"ג פי' נחלקה התיומת ההוא גבא דהוצא היכא דדביקו אהדדי ההוא דמתיים בהו ומשוי להו חד אי כנפרצו עליו דמי פסול אי כנפרדו עליו דמי כשר: **דרביה** דרכי נועם. רבא לא היה שם משום הכי לא מייתי הכא קרא דהאמת והשלום כדלקמן: **כפת** כתיב. בהאי כולי עלמא מודו דיש אם למסורת ולריך טעמא: [עי' מה שתירצו בפסחים לו. ד"ה עוני קיימן ביה וכו' וע"ע תוס' לעיל ו: ד"ה ור' שמעון]: